

Drobné zkušenosti z války.

Major Konstantin Kapnin:

První boj I./31. oddílu ruské armády za světové války.

19. srpna 1914 zahájila III. ruská armáda ofensivu z Volyně ke Lvovu, majíc na svém levém křídle X. armádní sbor, jehož součástí byla naše 31. pěší divise.

Pamatuji se jako dnes na slavnostní a dojemný přechod státních hranic u vesnice Alexince, jenž se děl 23. srpna za krásného počasí a bez jakéhokoli nepřátelského odporu, neboť před III. armádou vnikly již do Haliče její tři jezdecké divise. Velitel

divise, gen. Protopopov, stál u povaleného hraničního sloupu po celou dobu průchodu bojových jednotek divise a blahopřál každé setnině k tomuto slavnostnímu a důležitému okamžiku. Nadšené „hurá“ bylo mu odpovědí. Zároveň se však mnozí důstojníci a mužstvo křížovali a brali s sebou hrst rodné země, jako by tušili, že ji již nikdy nepatří.

Avšak již první vesnička Milno s příbuzným, přívětivým rusínským obyvatelstvem zahrnala chvilkovou tesknotu a každý se zvědavě rozhlížel po cizím doposud kraji. Jako děti se radovali prostí vojáci, když poznali, že tito „austrijáci“ mluví příbuznou nám ruštinou.

Brzy však jsme narazili i na první stopy války. Napolo rozbítý a spálený městys Záložce se smutně díval do světa. Zde před dvěma dny byla vítězná srážka naší 10. jezd. divise s rakouským krytem hranic. Bylo viděti, kterak honosně a vítězoslavně vystupovali před neostřílenými dosud pěšáky nahodili jezdci této divise, jež jsme občas potkávali.

Hned za Záložcemi jsme měli smíšené ubytování v jakési menší vesničce. Příštího dne jsme pokračovali v zajištěném a nerušeném pochodu na západ a odpoledne jsme byli ubytováni ve větší osadě Meteniów, asi 10 km severně od historického Zborova. Zde byl na příští den nařízen odpočinek, neboť armáda byla v pohybu již šest dní po sobě. Náš I./31. oddíl byl určen k podpoře předních stráží divise pro případ event. poplachu. Protože však o nepříteli nebylo nejmenší známky, odpočívali jsme klidně ve vesnici, omezivše se jen na průzkum.

Tedy den 25. srpna uplynul, aniž naše příjemné „dolce far niente“ bylo něčím rušeno. Nikdo netušil, co nám připravuje úskočný zítřek.

Podle přípravného rozkazu musili jsme býti v 6 hodin 26. srpna pohotově k nastoupení dalšího pochodu. Počasí ráno bylo nádherné, což ještě více přispívalo k zvýšení dobré nálady. Shromážděným důstojníkům našeho I./31. oddílu přečetl jeho staříčkový, skoro 60letý velitel plk. Petrov rozkaz vel. divise pro pochod 26. srpna. Zdůrazňuji zde výraz „pro pochod“, neboť si dobře pamatuji, že tento rozkaz začínal slovy: „Před námi asi na 50 km jsou vlastní 9. a 10. jezd. divise“. Dále se nařizovalo, že se divise přemístí do prostoru Wicyn—Koropiec (viz skizzu) s předvojem v Ciemierzincích, jenž musí postaviti přední stráž podél Złoté Lípy (západní). Osa pochodu byla určena skoro výhradně poľními cestami (Meteniów—Plešniany—Folw. Złoby—Bohutyn—Koropiec—Ciemierzince), avšak to nikoho nezaráželo, tím spíše, že již mnoho dní vůbec nepršelo.

Souběžně s námi pochodovaly ve vzdálenosti 6—8 km vpravo: 5. pěší divise IX. arm. sboru a vlevo: 60. pěší divise našeho X. sboru.

K oběma divisím byli odesláni od štábu vel. divise styční důstojníci s několika jezdci, kteří v případě srážky s nepřítelem musili periodicky orientovati velitele divise o situaci.

Do předvoje pod velením vel. brigády gšt. generála Chitrovo byl určen 123. pěší Kozlovský pluk s 8 kulomety Maxim, I./31. oddíl bez 3. baterie (16 děl) a četa sapérů. Ostatní tři pěší pluky a čtyři baterie (3.—6.) měly pochodovati za sebou ve vzdálenosti asi 2 km od zádí předvoje, při čemž všechny čtyři baterie hned za čelním praporem valného voje.

Velitel divise šel s valným vojem, neboť boj se nepředpokládal.

V určenou hodinu zařadily se naše 1. a 2. baterie za čelný prapor předvojového houfu. Velitel oddílu s veliteli baterií, s družinami a s pátracími hlídkami (každá asi 1 důst., 4 patrači, 2 pozorovatelé) předjeli prapor předvojového houfce, kde se připojili k veliteli předvoje; s ním jel též velitel 123. pluku plk. Savič. Jel jsem zde i já jako důst. patrač 1. baterie.

Zádné pokyny pro průzkum jsme nedostali, neboť o nepříteli nebylo nic bližšího známo.

Asi půl km před námi pochodovala jako předvojová hlídka (pochodnaja zastava) pěší rota, mající před sebou a po stranách několik plukovních jezdců.

Pochod se děl v naprostém klidu, zatím co gen. Chitrovo a celý jeho předvojový štáb, tedy i my dělostřelci, předjel houfec i hlídku, bavíce se vesele mezi sebou.

Asi o 9. hodině, když jsme byli v prostoru folw. Zloby, zaslechli jsme najednou daleké dunivé dělové rány, což stačilo k tomu, aby netrpělivý a rozhodný generál Chitrovo nařídil zrychlit tempo pochodu. Vycházíme na silnici k Bohutynu (viz skizzu) a máme dojem, že se k nám palba přibližuje. Konečně, když jsme byli 1—2 km severně od Bohutynu, jasně slyšíme i jednotlivé puškové rány ze směru $\triangle$ 426 Orne a pozorujeme kukátkem jakési jezdce na bělouších v prostoru asi folw. Sukmanow. Bylo usouzeno podle uniformy a běloušů, že jsou to naši husaři od 10. jezd. divise, ač podle dosavadních zpráv měli býti daleko na západě. Bylo to pro nás jistě překvapení a proto odeslal generál Chitrovo tímto směrem důstojníka pro informace. Předvoj ovšem pokračuje v pochodu, neboť generál Chitrovo rozhodl se co nejrychleji zdotati značnou překážku, ležící nám v cestě; bylo to močálovitě údolí Zlaté Lipy (východní), mající přechody jen na určitých místech. Toto rozhodnutí bylo nutné k zabezpečení dalšího postupu divise do nařízeného prostoru Ciemierzince—Koropiec.

Je kolem jedenácté hodiny a slunce páli čím dále tím více, ale tempo pochodu předvoje se neustále stupňuje.

Pěchota skoro běží od Bohutyna dolů ke Koropieci, který projíždíme s pocity ne zrovna příjemnými, protože se přestřelka před námi právě zesiluje.

Maně vyvstává otázka, co bude s bateriemi, jestliže se nepřítel objeví na svazích záp. od Koropiece v době, kdy baterie budou projížděti údolím. Neoblomná vůle a klid velitele předvoje však nepřipouští rozpakt.

Za osadou Koropiec se setkáváme s jakýmsi husarským důstojníkem od 10. jezd. divise, jenž zhruba orientuje generála Chitrova o situaci. Slyšíme, že tato divise včera pod tlakem rakouské pěchoty opustila městys Przemyšlany a nocovala v Ciemierzincích, kteroužto vesnici též musila opustiti dnes ráno a nyní bojuje levým křídlem v prostoru $\triangle$ 426 Orne. Přesnou situaci jednotek důstojník nezná, neboť patří k eskadroně chránící jižní (levý) bok divise.

Gen. Chitrovo mu nařizuje, aby co nejrychleji informoval velitele 10. jezd. divise, že osadou Koropiec právě prochází předvojový pluk 31. pěší divise, jenž bude pokračovati v nařízeném postupu k Ciemierzincům přes prostor $\triangle$ 426 Orne.

Důstojník husarů rozkaz opakuje a cválá pryč. Současně s ním cváláme i my za generálem Chitrovem k lesíku na kopci záp. od Koropiec (viz na skizze hod „a“). Seskočivše s koní před lesíkem, procházíme na jeho záp. okraj a rozhlížíme se kukátkem před sebou. Toto nerušené pozorování naší skupiny netrvá ani několik minut, když přímo před námi ve vzdálenosti asi půl km vybuchlo šest krásných bílo-růžových obláček. — Já sám nezpozoroval tehdy nepřitele vůbec.

Druhá řada krátce poté následující obsypala již celé naše okolí kuličkami, které však na štěstí zůstaly bez účinku, protože všechny rozprasky byly hodně vysoké. Pod vlivem tohoto nevládného uvítání rakouskou baterií mnozí z nás se hnali pod zástitu stromů, avšak zcela chladnokrevné vzezření gen. Chitrova a jiných vyšších důstojníků, účastníků rusko-japonské války, způsobilo, že jsme se i my mladí ovládli.

V pokračující několikaminutové palbě nařídil gen. Chitrovo veliteli 123. Kozlovského pluku okamžitě jeho rozvinuti a co nejenergičtější postup ve směru Wicyn—Ciemierzince, a pak, obrátiv se k našemu veliteli oddílu, řekl: „Co nejrychleji zaujměte

s oběma bateriemi posici v prostoru stohu, který vidíte odtud půl napravo (písmeno „b“ na skizze) a podporujte odtud postup 123. pluku.“

Prostor, udaný pro oddíl, byl asi 1½ km stranou od našeho stanoviště a vůbec nebyl chráněn naší pěchotou, neboť teprve v tomto okamžiku zcela udýchaná předvojová hlídka (rota) vycházela na naši výši. Ostatní jednotky předvoje zůstávaly ještě značně zpět, právě tak hlavní voj nebylo ještě na silnici Bohutýň—Czyžov vůbec vidět. Proto se náš staříčkář a opatrný velitel oddílu plk. Petrov pokusil něco namítnouti, avšak dostal ihned říznou odpověď: „Nemějte strach, v prostoru stohu je vlastní jezdeckto, které vás v případě potřeby bude chránit. S Bohem!“ — Zdůrazňuji, že se vše to odehrálo na pozorovatelně nejvýš v 10 minutách a již všichni dělostřelci běželi, pokud jim dech stačil, zpět ke koním.

Protože celá výšina, na níž jsme byli, byla postřelována rakouskými šrapnely, sjela rychle celá naše skupina do rokle, vedoucí k určenému prostoru a pokračovala klusem až k vidlici dvou úvozů (bod „c“ na skizze), v níž zůstala po několika minut bez rady státi, ježto náš staříčkář velitel oddílu pod vlivem všech předcházejících rychlých pohybů pěšky i koňmo za panujícího k tomu vedra byl fysicky úplně vyčerpán.

Situace se stávala trapnou před mužstvem (patrači), avšak byla brzy vyřešena velitelem 2. baterie, energickým a iniciativním podplukovníkem Ostrovským, účastníkem rusko-japonské války, jenž zvolal: „Nesmíme ztrácet čas. Pěchota potřebuje naší podpory. Já jedu levým úvozem, kde vyhledám pal. postavení pro svou baterii a ty (k veliteli 1. baterie, pplk. Sokolovskému) hledej posici vpravo!“ A již byl pryč se svou družinou. Tu se hnul ihned i velitel 1. baterie a s ním i já jako jeho důst. patrač. Velitel oddílu však zůstal na místě s pobočníkem por. Okolovičem a pak za 20—30 minut (jak jsem se dozvěděl později) našel velitele 2. baterie na pozorovatelně v prostoru shora uvedeného stohu a zůstal s ním.

Nuže, cváláme až ke konci úvozu (bod „d“ na skizze), kde se velitel baterie rozhodl postavit baterii; dal mi pokyny pro vytyčení, okamžité zaujetí posice a odebral se na kopec ve směru severozápadním hledati si pozorovatelnu. Jízdní telefonisté začali ihned křásti linku za ním.

Zůstal jsem v úzlabině s několika patrači, z nichž dva (pro ten případ, kdyby jeden byl zabít anebo zabloudil) odcválali na můj rozkaz pro baterii se vzkazem 1. důstojníkovi, že ji musí vésti co nejrychleji za patrači, kteří je povedou skrytým úvozem. Sám osobně jsem naznačil stanoviště osmi děl, směr palby a prozkoumal místo pro kolesny.

V této době zajela asi 300 m vpravo ode mne jízdní donská baterie do posice a zahájila ihned rychlopalbu, avšak, pokud se pamatuji, nezůstala dlouho v tomto postavení, přemístivši se někam dozadu. To mne však nepřekvapovalo, neboť jsem věděl, že jízdní baterie byly v míru cvičeny rychle zajižděti do pal. postavení, třeba i odkrytých, a často je měniti.

Vlevo a nikam jinam jsem neviděl, jen jsem slyšel stále se zesilující puškovou, kulometnou a dělovou palbu.

Byl jsem tak unaven, že využil volné chvílky, odpočíval jsem pár minut v očekávání příjezdu baterie, protože jsem dostal rozkaz od velitele baterie převzít velení 4. četě.

Netrvalo to dlouho, když jsem zpozoroval nad úvozem prach, zvířený cválající baterii. Bylo to hned po polední.

Za chvíli jsem již vyřizoval rozkazy velitele baterie 1. důstojníkovi št. kapitánu Vodolažskému; ihned zajel s několika děly do pal. postavení a jal se je rovnoběžně stavěti. Baterie byla totiž hrozně roztažena a dojížděla vlastně po dělech, neboť z údolí Zlaté Lípy až k posici bylo více než 2 km, místy do prudkého svahu, a tuto

cestu baterie projela úvozem v proudu, cvalem a klusem, nejvýše za 10 minut. Některá šestispřeží ke konci již vysazovala a do malého kopce, kde byla vlastní posice, zajižďela krokem. Nepomáhaly ani biče.

První čtyři děla brzy zahájila palbu na povel 1. důst., kdežto moje 4. četa teprve zajižďela do pal. postavení. Musím zde podotknouti, že jsem byl náramně překvapen velenou dálkou 35, což znamenalo, že se střelili na cíl, vzdálený pouhých 1½ km. V té chvíli dopadlo několik nepřátelských granátů do prostoru baterie a způsobilo zmatek u mé čety. Poslední dělo bylo proto odkolesněno asi v 50 m dole a musilo být zatlačováno na místo obsluhou za velké námahy celé čety.

Po několika minutách byla velená střelejším dělům, k nimž se připojila již i 3. četa, dálka 20 (méně než kilometr). Moje četa ještě nebyla hotova, ač jsme se činili, seč jsme byli.

Hned poté jsem zaslechl huronský řev 1. důstojníka: „Útok pěchoty — děla vpřed na hřeben krytu — kartáče!“

V prvním okamžiku baterie jako by byla zkameněla překvapením, avšak divoké nadávky zkušeného 1. důstojníka, prožívšího rusko-japonskou válku, které se jako déšť sypaly na velitele čet, dodaly jim, vesměs aktivním poručíkům a nadporučíkům, tolik energie, že se děla dala ihned do veleného pohybu.

4. četa byla asi o 20—30 m dále od hřebenu krytu, a tu, než jsem tam vytlačil svá děla, nebylo již před námi absolutně nic vidět. Střelejší děla utvořila totiž před baterií neprůhlednou clonu kouře a prachu, jež se za absolutního bezvětrí nehýbala s místa. Má děla se ihned připojila k palbě, při čemž střelila co do směru asi rovnoběžně s předchozím 6. dělem, s hlavní elevovanou tak, aby směřovala rovnoběžně s terénním povrchem.

V té době se octla baterie v účinné palbě rakouského lehkého dělostřelectva, k níž se brzy připojila i palba pěchoty. Kolik děl střelilo na nás, je věru těžko říci, snad jedna, snad dvě baterie, neboť praskot granátů, hvízd kulíček šrapnelových a puškových a jejich bubnování na dělové štíty braly nám jakoukoli možnost klidného uvažování. Vše se křečovitě tlačilo ke štítům, avšak naše palba na neviditelného útočníka se nezastavila ani na minutu. Co chvíli jsem očekával — zvláště když dělová palba nepřítele byla prodloužena — že se z prachové mlhy před námi vynoří nepřátelští pěšáci, zdivočelí smrti kolkolem panující — a bude po nás veta. Vždyť jsme byli téměř bezbranní — naše obsluha měla ve výzbroji jen zvláštní dlouhé nože (bebuty). Čas zdál se věčností.

Naše zběsilá palba trvá nejdéle 3—5 minut, když tu slyšíme z prava radostně dávaný povel 1. důstojníka: „Palbu stav — útok odražen — co nejrychleji doplnit střelivo.“

Nebylo to snadné, neboť, ač pušková palba ztichla, byla znovu na náš prostor zahájena palba dělostřelecká. Nieméně, přes ztrátu několika mužů, donesli jsme (pracovali i důstojníci) z hlomozen, které zůstaly na místě, veškeré zbývající střelivo, t. j. asi 20—30 ran na dělo.

Sotva jsme střelivo doplnili, zazněl povel 1. důstojníka: „Nepřátelská pěchota opět útočí — kartáče!“ V tom již skoro zmizela prachová clona a tu jsem zcela jasně — asi 400 m před námi — pozoroval běžící k nám pěšáky, avšak za několik málo vteřin palby jsme zase nic neviděli. Ani před sebou, ani kolkolem. Vyprahlá půda je slehána nárazy plynů rasantně střelejších děl jako by ohromnými biči; veliké kotouče prachu se zvedají zároveň s příšernými fontánami od výbuchů nepřátelských granátů. — Zase: ohromné nervové napětí, hraničící s šílenstvím, je stupňováno ještě ukrutnou žízň, jejíž příčinou — kromě hrozného dusna — jsou spousty spolykaného prachu.

Tu konečně opět povel: „Palbu stav — útok odražen!“, avšak mužstvo, jako v podvědomí, nabíjí a páli. Jen hrozba pistolí zastavuje palbu.

Ihned následuje povel: „Děla vzad, odjezd co nejrychleji zpět úvozem!“ Je to rozkaz velitele oddílu, vyřízený pobočníkem odd. por. Okolkovičem, jenž právě přiválal k baterii.

Obsluha se rychle chopila kol i lafety a již pádí děla svahelem dolů, v ústřety příjezdějícím kolesnám. Pár vteřin a dělo za dělem odjíždí klusem k úvozu mezi řídkými fontánami granátových výbuchů.

Tu zažívám neočekávanou úzkost: kolesna 8. děla, vyděšena těsným dopadem granátu, obrací se a cválá zpět. Podle tehdejších názorů znamenala ztráta děla skoro tolik jako ztráta plukovního praporu. Na štěstí mám již koně, cválám za splašeným šestisprážím, šťastně je vracím a dělo nakolesňuji. Za několik minut dojždím cvalem k baterii, která ustupuje klusem úvozem.

Vidím ještě bezvládně se kymáceti dva zabité muže obsluhy, jež kamarádi vzali s sebou na kolesnu... (Příště dále.)

Z cizích revuí.

REVUE D'ARTILLERIE, ročník 1931. (Pokračování.)

Květen 1931.

I. Historický kalendář dělostřelectva.

2. květen 1915. Vydán předpis o střelbě dělostřelectva a zastřelení při pozorování z letadla.
11. května 1872. Došlo k založení časopisu „Revue d'Artillerie“; první číslo vyšlo 15. října 1872.
18. května 1915. Při hlavním štábu byla zřízena děl. skupina pověřená průmyslovou organizací, zásobováním armády střelivem a materiálem. V r. 1916 byla tato skupina přetvořena v ministerstvo pro válečnou výrobu. Jakých bylo dosaženo výsledků, je viděti z příkladu:

Střelivo 75 mm:

denní výroba za mobilisace	14.000
největší denní výroba	226.000
celkem vyrobeno	208,412.000

II. Pplk. F. Perrot: Zastřelení vysokými rozprasky. (Réticule tangent.)

Autor ukazuje výhodu zastřelení vysokými rozprasky metodou réticule tangent nad metodou telemetrickou. Poněvadž výpočet potřebných prvků je zdoluhavý, sestavuje vypočítané prvky ve tři tabulky. Tabulka I je různá podle druhu materiálu. Tabulky II a III jsou jednotné pro všechny druhy děl. materiálu.

III. Mjr. J. Bregeault: Děl. pluk 62 v Mailly*) v září 1914.

Článek je vzpomínkou na šťastný zásah II. a III. oddílu děl. pl. 62 proti německé pěchotě, která již vnikala do palebného postavení I. oddílu. Tímto rozhodným zásahem nejenže byl vyproštěn děl. odd. I./62, ale podařilo se zastavit útok německé 23. divise.

*) V Mailly je voj. tábor a rozsáhlá dělostřelecká střelnice.